

Leží mezi vysokými skalnatými, žulovými břehy v hájemství krásných, pěstěných lesů, jež pokrývají čtverečné míle a míle. Leží zde ve zvláštní sevřené kráse jako nesmírná rosná krůpěj na plavuni — tak odděluje se od všeho, tak svírá se sám v sebe. Zrcadlí všecko, ale nemísí se s ničím. Tone v něm výška letního nebe, poskvrněného rozstříklou pěnou oblačnou, spí v něm koruny kosmatých sosen v přetížené a dřimotné kráse, ale jen jako hoštěné stíny, které může vyplašit každou chvíli bolestné slunce. Ticho, které v tobě tají dech, je všude kolem. Jest to ticho, jakého není nikde jinde: ticho, které, zdá se ti, štihlí jedle do větší štihlosti než jakou by měly jinak; ticho, které přechází záhadně v lehynkou, opojnou mlhu, jaká strašívá v poledne v největších žárech po lesích. Ale tento kruhový, tmavý rybník jest tak melodickým středem všeho, že se ti zdá, jako by toto ticho vychvívalo se z něho neustálým neslyšným hudebním proudem.

Cítíš, že zde měla příroda jiné záměry než tam venku, na pláních a na horách, v polích a v mýtinách. Tam vzdává se, odkrývá se, hovoří, vře a šumí; zde tísni se do sebe, zadumává se, soustřeďuje se, choulí se v sebe a mlčí. Zde jest rozmarná, ukrutná, záhadná, záluďná; zde dává na vteřinu do sebe nahlédnout; zde ukazuje se, čím vpravdě jest, čímsi nezroceným a bezejmenným, nestárnoucím a neochočitelným; čímsi, co uniká a bude unikat věčně všem pokusům lidským přiblížit se k ní i poznati jí.

Sedneš na břeh a hned cítíš bezejmenným vnitřním orgánem, že zde stojí čas. Stojí čas snad od dob pohanských. Sedneš a padáš do snů jako do tůně: propadáš se do nich. Daleko od tebe teče čas; daleko za tebou

jsou noviny, politika, literatura; daleko přátelé, známí, rodina. Zde jsi sám se svým já, zahleděn do něho tváří v tvář. A ku podivu, jak tak zíráš na ně, rozplývá se, menší se, celé shluky částic z něho odpadají. Co ti bylo blízké a důvěrné ještě před chvílí, taje z něho a mizí. A jiné představy, o nichž jsi nevěděl léta a léta, ukazují se ve spodních vrstvách, svítí na tebe ze dna jako zlatý písek, když odtekla voda. Vzpomínky, jichž jsi nevzpomínal desetiletí, posedají tě náhle. Tváře zapadlé do tmy nepaměti vypluly náhle z mlh a jsou zde, přítomnější než přítomnost; mrtví, kteří zemřeli v tvém dětství a jež jsi zapomněl i do jejich jmen, obléhají tě náhle a tísni tě, neustupnější než těžká vůně a jasnější a určitější než slunečný proud, který pronikl právě korunou borovic a sprechl několik kroků napravo od tebe do řídkých trav lehounkou kruhovou prškou.

Polo sedíš, polo ležíš opřen jsa o mocný žulový balvan a zíráš jako v hypnose na hladinu rybníčnou. I po ní přenesla se tato duchová prška světelná a vyvolala na ní podivný vlhký úsměv, krátký, nervosní, zimomřivý úsměv, jaký strašívá na podzim v starých šlechtických parcích, kde mají rodinné hrobky zarostlé buky, břízami a jiným listnatým stromovím. Tento úsměv jako by hasl, dříve než se rozsvítí.

Ano, tato duchová voda může se smáti jen *takovým* úsměvem: chladným a plazivým, mizivým a obojživelným. Takovým úsměvem, jímž se usmívají hermafroditi Leonarda da Vinci a smyslní svěťci Correggioví nebo dábelské svěťce Tiepolovy a erotiční andělé Berniniho.

Když se tato voda zasměje tímto úsměvem, věříš všemu. Věříš, že sprechl sem před věky mrak slzí některého genia nebo démona; věříš, že na dně žije zraněná rusalka a volá o půlnoci zoufalým pláčem po komsi, — po kom? Po tom, kdo by ji vykoupil, nebo koho by zahubila? Všecko jedno. A co tak hledíš na hladinu, pokládáš i za možné, že vynoří se z ní tiše její měsíčně krásná hlava, trochu ploskočelá, se slabounce vyčnělou lícní kostí, s tupým nosíkem a drobnými očky, v nichž dní se již lehynce dlouhým utrpením.

Ano, zde stojí čas. Bohu nebo bohům čest a chvála za to. A co tak sníš a světlo slunečné zduchovělé tichem vrhá kolem tebe své magické kruhy, cítíš, že nad tímto černým rybníkem klene se cosi jako duha: most, po kterém sejdou k tobě tví dávní mrtví z dětských let.

A není věru třeba zaklínadel. Jak se zahledíš do bledého duchového světla slunečného, stojí před tebou jako živí. Tu je holčička s bledými vlásky jako len na slunci vymočenými; opatrně tím kočičím krůčkem, který tě tak divně jímá, kráčí přes náměstí s brašničkou. Neznáš jejího jména; desetiletí nevzpomněl jsi na tuto bytost, družku svých dětských her, a nyní jest znova velikým dobrodružstvím tvého srdce a tvé obraznosti — zde u černého rybníka v lesích. A za ní hoch, ten ušlechtilý hoch s těkavými očima a bledé tváře, panské dítě, které provázival do školy sluha, zimomřivý, v zimním kabátě s kožíškem, ode všech se odlučující, všem se vyhýbající; tolik toužil po tom, dotknouti se jen jeho rukavic, ale byl bys spíše zemřel studem, než bys toho svedl.

A táž horká vlna zalévá tě i nyní; tytéž dojmy tísně a rozpaků stoupají ti do hrdla i nyní a vysušují žízní tvé patro. A pak starý šindelář na vesnici. Slovák s rendlíčkovitě přistřiženým mastným kaštanovým vlasem a čímsi nevýslovně bratrským v měkké, pokorné tváři. Miloval jsi jeho písničky, kterým jsi nerozuměl a jež slyšel jsi jen jednou, — neboť při tvé druhé návštěvě ve vsi byl již šindelář mrtev. A podivno, po desetiletích, a právě nyní u černého rybníka v lesích slyšíš svist, s nímž odděluje se pod jeho hoblíkem od dřeva hoblovačka, a chrupot třísek pod jeho nohou, zabalenou v hadry provázkem převázané. A pak starý postilion s rozmáčknutou plechovou trubkou na černožluté šňůře, kterou zbytečně upínal neustále přes rameno. Ukazoval ti vysoké čáko, které mu prostřelili v Itálii, a učil tě italským číslovkám do desíti; chodil těžce kolébavou chůzí a měl zvláštní zpěvné zamlasknutí, jímž pobízel koně do klusu. Zní ti nyní, po desetiletích po prvé zase, v uchu — zde, u černého rybníka v lesích.

A pak . . . Ale kdo zná všechny tváře, které se tísní kolem tebe a naléhají na tebe? Jsou to postavy z hrobů vyvolané. Muži, jež jsi zachytil jednou letmo pohledem v životě, a děti, s nimiž jsi obcoval léta a léta; úsměvy, jež se rozsvítily a zhasly jako svíčka v průvanu, i vrásky, které rylo mnoholeté hoře a utrpení; rmut dlouhého života i nejlehčí pyl a prach svátečních vteřin.

Nevíš, jak dlouho již takto sníš, nevíš, jak dlouho bys ještě snil, kdyby tě neprobudil závan větru z lesa. Rozšuměl v dále skupinu modřínů, pohasl, přeskočil na jinou skupinu, pohasl zase, a dotkl se pak nevýslovně

plaše svými vonnými rty vodní hladiny. Víš určitě, že to byl děj erotický; rusalka, která bydlí pod černou vodou, slabě zasténala a zavzdychala. A víš i, že nemůže děj ten minout bez důsledků, třebaš zdánlivě jich nebylo, třebaš zdánlivě nestalo se nic, než že rybník lehynce zplavěl a zasmoutil se. Víš, že nastalo jakési tajemné početí, krásné, opravdu neposkrvněné početí, a víš, že čas dříve nebo později vynese najevo jeho plod a že bude to cosi teskného jako červánky a měkkého jako mlha.

Jest pozdě; a jako ve snách vycházíš z branky tohoto snového hájemství a teprve tvrdá silnice pod nohama přivádí tě zpět do skutečnosti. Do skutečnosti? Ano, to právě jest otázka: jest skutečností, co žiješ s tisíci a tisíci jinými lidmi, nebo jest skutečností, co jsi prožil dnešní den u černého rybníka mezi lesy?

Buď tomu tak, buď onak: vidíš dnes ke svému úžasu, jak málo se znáš; jaké představy a city, dojmy a vzpomínky žijí v tobě, o nichž nevíš nic celá desetiletí, a přece: žijí a čekají jen příležitosti, aby ožily a žily pak vášnivěji a naléhavěji, tyto zdánlivě nicotnosti a pošetilosti, než tisíce a tisíce zájmů domněle vážných a důležitých. Vidíš, že jsou v duši neznámé tíšiny a ty právě jsou osami a ohnisky, kolem nichž se točí a ustřeďuje život duše. Několik plachých vzpomínek z dětství, několik slov o bolestném přízvuku, jak spadly s drahých rtů, prchavý úsměv milované tváře, zachycený do duše ve zbožné chvíli — hle, to jest pravá kořist života. Padá na samo dno duše a bude zde svítit ještě, až pohasne den a s ním mnoho vyhořelých strusek.

Ruskin doporučoval Angličanům, aby si bohatší z nich drželi několik vil pro své děti.

Já bych doporučoval každému, aby putoval alespoň jednou za rok k černému rybníku v lesích, k černému rybníku v lesích s churavou rusalkou. Tato země má, jak známo, nedostatek leccěhos, ale ne na štěstí černých vod, rybníků a jezer v lesích.